

PORESKI SISTEM SLOVENIJE

Rezime:

Porezi su izuzetno važan izvor državnih prihoda i savremene države. Iako su zapravo obaveza, pa se zbog toga smatraju negativnom pojavom, nužni su i omogućuju rad i postojanje privrede svake države. Promene u poreskom sistemu najčešće izazivaju reakcije poput protesta ili negodovanja što dodatno otežava zadatak svake države koja mora doneti ispravne odluke o porezima koji će se primenjivati, o visini poreskih obaveza, osnovica za oprezivanje, i ostalim važnim segmentima poreske politike.

Ključne reči: porez, poreski sistem, Republika Slovenija.

UVOD

Slovenija je tokom istorije bila deo većih zemalja i carstava kao što su: Austro-Ugarska Monarhija, Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca i bivša SFRJ nakon čega je 1991. godine postala nezavisna država usmerena prema razvoju i tržišnoj ekonomiji. Proglašenjem svoje nezavisnosti Slovenija dobija zahtevan zadatak jer je bilo potrebno formirati poreski sistem i napustiti neadekvatan poreski sistem bivše SFRJ. Prvi zadatak Vlade Republike Slovenije nakon proglašenja nezavisnosti bio je sastaviti poreski sistem koji je u rangu sa drugim evropskim državama i koji će biti prigodan za uslove na tržištu.

Ovaj rad analizira poreski sistem Republike Slovenije. U prvom delu rada prikazan je razvoj poreskog sistema kroz istoriju s obzirom na reforme kao uvod u dalju razradu teme, s obzirom da je Slovenije od 2004. godine članica EU kada je uskladila poreski sistem sa poreskim sistemom ostalih članica. Osim navedenog analizirani su osnovni pokazatelji slovenačke privrede s posebnim osvrtom na makroekonomske pokazatelje u razdoblju od 2002. do 2011. godine.

U drugom delu rada, analizirani su direktni porezi (porez na dohodak, porez na dobit, porez od igara na sreću, porez na imovinu), a u trećem delu indirektni porezi (PDV, trošarine, porez na usluge od osiguranja, porez na promet nekretnina, porez na cestovna motorna vozila i carine).

Cilj ovog rada je analizirati poreski sistem Slovenije kroz osnovne oblike poreza (direktni i indirektni) prema osnovnim elementima kao što su poreski obveznik, šta čini osnovicu oporezivanja, po kojoj stopi se plaća porez, da li postoji poreska olakšica i oslobođenja.

1. SLOVENIJA – PRIVREDA I PORESKA REFORMA

Tranzicijske reforme u Sloveniji i na početku 2013. godine još uvek nisu završene, a glavni zaostaci su na područjima preduzetničkog sektora, nebankarskog i finansijskog sektora te na području politike konkurentnosti. Strategija privrednog razvoja Slovenije podrazumeva usmeravanje snage na konkurentnost privrede posebno u preduzetničkom sektoru. Iz tog razloga daje se prednost onim ekonomskim prioritetima koje se odnose na kvalitet proizvoda, rast prodaje, poboljšanje sposobnosti i znanja zaposlenih.

Restruktuiranjem privrede nastoje se omogućiti veći izdaci za obrazovanje, istraživanje, razvoj, informatiku i aktivnu politiku zapošljavanja. Strategija privrede predviđa da se domaće finansijsko praćenje uključi u one projekte koje imaju potporu EU čime bi se osnažio podsticaj tehnološkog razvika zemlje.

Privreda Slovenije se u odnosu na makroekonomske pokazatelje u poslednjih 20 godina može podeliti u nekoliko razdoblja:

- Razdoblje recesije u doba tranzicije (1990.-1993.),
- Razdoblje oporavka privrede nakon tranzicijskog procesa (1993.-1995.),
- Razdoblje uravnoteženog razvoja (1995.-1999.),
- Razdoblje inflacijskog šoka i pada privrednog rasta (2000.-2003.),
- Razdoblje sprovođenja prioriternih privrednih ciljeva i napredak u makroekonomskoj slici (2004.),
- Razdoblje stagniranja i stabilnosti privrede (2005.-2008.),

¹ Miroslav Janjušević, student master studija Javne finansije, Vojna akademija, Generala Pavla Jurišića Šturma 33, Beograd, Srbija

- Razdoblje recesije i krize (2009-2011).²

Privredna slika Slovenije 1990. godine bila je veoma loša, a najveći problem bila je inflacija koju je Slovenija nasledila od nekadašnje Jugoslavije. Odvajanje od nekadašnje Jugoslavije omogućila je Sloveniji, prvi put posle perioda inflacije, mogućnost da izgradi privredu koja se ne zasniva na inflaciji.³

Prvo razdoblje nezavisne države obeležilo je razdoblje recesije i ekonomskih gubitaka uz Vladine projekte restrukturiranja slovenske ekonomije, sanacije banaka, zaustavljanje rasta realnih plata u privredi i javnom sektoru sprovođenjem kolektivnih ugovora.

Nakon 1993. godine, usledilo je razdoblje preokreta iz recesije u dugoročan rast. Ovaj period je obeležen intenzivnim restrukturiranjem proizvodnje i potrošnje. Pozitivni trendovi odnosili su se na ind. proizvodnju, građevinsku industriju, rast tržišta usluga, povećanje poljoprivredne proizvodnje. U istom periodu sprovedena je i ključna reforma: vlasnička transformacija preduzeća.⁴

Druga polovina devedesetih godina razdoblje je uravnoteženog razvoja uz silazni trend inflacije. Došlo je do velike intitucionalne promene na području javnih finansija (stupanje na snagu Zakona o računovodstvu, Zakona o porezu na dodatnu vrednost, Zakona o trošarinama, Zakona o javnim finansijama, itd.) koje su u drugoj polovini devedesetih godina bile jedan o najproblematičnijih područja Slovenije.⁵

Razdoblje inflacijskog šoka i pada privrednog rasta (2000.-2003.) oboleženo je povećanjem inflacije, tj. inflacijskim šokom (2000. godine stopa inflacije iznosila je 8,9 %). Isto razdoblje obeležile su i promene koje su se odnosile na povećanje stope poreza na dodatnu vrednost, akciza i poreza za zaštitu okoline.

Pristupanjem Slovenije u EU 2004. godine započinje novo razvojno razdoblje. Privredne aktivnosti nakon pristupanja u EU pozitivno utiču na kretanje trgovine, povećava se izvoz reproduktionog materijala, a povećava se i uvoz robe široke potrošnje. Takođe, povećavaju se prihodi od turizma. Osim pozitivnih kretanje jedna od loših promena je povećanje zaduženosti slovenskih banaka i preduzeća u inostranstvu, te porast inostranog duga.

U razdoblju nakon 2005. godine nema većih odstupanja, privreda je u fazi stagniranja, sve do 2007. godine kada je ponovo došlo do porasta inflacije. Negativna privredna kretanja nastavljaju se u sledećim godinama, te je rezultat finansijske i privredne krize pad BDP-a.

Što se tiče BDP po stanovniku, kritična je bila 2008. godina, kada su učesnici globalne finansijske krize najviše istaknuti, kada je realni rast BDP-a negativan i u visini od 7,8 %. U sledeće dve godine realni rast BDP-a je pozitivan ali su stope rasta vrlo niske.

Poreski sistem je skup poreskih oblika koji je u svojoj ukupnosti deluju unutar postojećeg socio-ekonomskog i političkog sastava ispunjavajući postavljene mu fiskalne, ekonomske, socijalne i druge ciljeve.⁶ Poreski sistem se sastoji od poreza, doprinosa za socijalno osiguranje, carina i drugih poreza. Porezi su obavezna davanja koja, bez direktne i trenutne protiv usluge, država uzima od fizičkih i pravnih lica. Obaveza poreza kao obaveznik davanja znači da kada dospeju na naplatu trebaju biti i uplaćeni. U suprotnom država može prisilom naplatiti svoje potraživanje. Porezi se mogu podeliti na više načina:

- prema vrsti poreske obeveze (npr. porez na dohodak, porez na potrošnju, porez na imovinu),
- prema nivou državne vlasti kojoj pripadaju prihodi (npr. državni porezi, županijski porezi, gradski i opštinski porezi),
- prema vremenu (imovina, dohodan, javni zajam).

Najpoznatija podela poreza na jeste ona na neposredne(direktne) i posredne(indirektne). Posebno zanimanje za skupinu posrednih i neposrednih poreza proizilazi iz teorijskih i praktičnih razloga.⁷

Direktni-neposredni porezi su oni koji se direktno nameću poreskom obvezniku. U direktne poreze se ubrajaju porez na dohodak, porez na dobit, porez na imovinu, te porez na nasledstvo i darove.⁸ Direktne poreze uplaćuje fizičko lice osobno ili ih poslodavac uplaćuje u njihovo ime.

Indirektni-posredni porezi na dobra i usluge su oni koji se ubiraju indirektno preko posrednika-uvoznika, proizvođača ili potrošača. U posredne poreze se ubrajaju porez na promet, PDV, trošarine i carine.⁹ Posredne poreze ne snosi onaj ko ih uplaćuje u državni budžet, te su tako poreski obveznik i

² www.sistory.si/hta/tranzicija/index-vpni.php?d=makroekonomska-podoba-Slovenije-1990-2004-html

³ Kračun D., Tranzicija, stabilizacija i ekonomski rast: iskustvo Slovenije, Ekonomski pregled, vol.56, br.3, Hrvatsko društvo ekonomista, Ekonomski institut Zagreb, Zagreb, 2005, str.156.

⁴ Vlasnička transformacija preduzeća odnosi se na promene vlasništva sa dotadašnjeg društvenog vlasništva na privatno vlasništvo što je deo tranzicijskog procesa sa planskog na tržišnu ekonomiju.

⁵ www.sistory.si/hta/tranzicija/index-vpni.php?d=makroekonomska-podoba-Slovenije-1990-2004-html

⁶ Jelčić B., Javne finansije, Informator, Zagreb, 1997, str. 147.

⁷ Ibid.

⁸ Ot K., Javne finansije u Hrvatskoj, Institut za javne finansije, Zagreb, 2007, str. 155.

⁹ Ot K., op. cit., str. 156.

poreski platiša dve različite osobe. Poreski obveznici indirektnih poreza kroz cenu svojih dobara i usluga prevaljuju teret tih poreza na krajnjeg potrošača (npr. PDV).

Nakon osamostaljenja 1991. godine, Slovenije je sprovela reformu poreskog sistema, te je tada oblikovan značajan deo današnjeg poreskog sistema, uključujući novi porez na dohodak i novi porez na dobit. Koristi reforme poreskog sistema su smanjenje broja poreza i doprinosa, promene poreskih osnovica i doprinos poreskih sredstava.

S obzirom na promene bilo je potrebno sprovesti i određene reforme u javnoj upravi pa je za manje od decenije i po, slovenska javna uprava doživela doživela više promena nego ranije u mnogo dužim vremenskim razdobljima, a uzroci reformnih procesa su različiti. Demokratskim izborima 1990. godine, proglašenjem nezavisnosti 1991. godine, donošenjem novog Ustava koji je postavio temelja za organizaciju moderne javne uprave, izgradnjom institucija koje Slovenija ranije nije imala kao što su odbrana, carina i monetarni sistem, počela je prva faza reforme.

Slovenija je 1991. godine uspostavila vlastiti monetarni sistem i u to vreme, kada je sprovedena monetarna reforma, Slovenija još uvek nije bila članica MMF-a, niti je bila međunarodno priznata država, a nije imala ni vlastitih državnih rezervi jer su ostale pod kontrolom Narodne banke Jugoslavije. Zbog toga Slovenska narodna banka nije imala nikakve alternativa u biranju monetarnih instrumenata, osim da ostvari nadzor nad ponudom novca i da formira slobodno plivajući kurs.¹⁰ Nakon monetarne konverzije, počele su se akumulirati državne rezerve, izvoz je povećan (gubitak tržišta nekadašnje Jugoslavije usmerio je izvoz na zapadno tržište) i smanjen je uvoz, što je dodatno ojačalo devizne rezerve koje su uticale na stabilnost kursa dolara.

U razdoblju od 1992. do 1996. godine javna se uprava prilagodila novom ustavnom konceptu podele vlasti, a 1994. godine je započela reforma lokalne samouprave. U periodu od 1994. do 2011. godine osnovano je današnjih 211 opština različitih po veličini i broju stanovnika. Podrazumevajući lokalnu samoupravu kao deo celovite javne uprave bili su potrebni naponi da se reforma javne uprave shvati kao celovita i sveobuhvatna i zato su svi elementarni zakoni bili pisani i za državnu i za lokalnu samoupravu. Dalji razvoj javne uprave i njeno formiranje povezani su sa pregovorima Slovenije za ulazak u EU. Ta faza je trajala između 1997. i 2002. godine. Promena javne uprave išle su u dva pravca: jačanje administrativne sposobnosti s jedne i pripreme novih zakonodavnih osnova za delovanje javne uprave sa druge strane.¹¹

Glavni ciljevi reforme javne uprave bili su postizanje miljea u kojem vladaju zakon i pravna zaštita kako za službenike tako i za javnost. Osim naveenog treba napomenuti i dva cilja koja je trebala postići reforma javne uprave, a to su uspešnost i učinkovitost.

Jezgro sadašnjeg slovenskog sistema oformljeno je početkom devedesetih godina kada su uvedene promene u poreskom sistemu kroz porez na dobit i porez na dohodak, a 2004. godine, nakon ulaska Slovenije u EU, donešeni su novi zakoni o porezu na dohodak i porezu na dobit koji su se počeli primenjivati od januara 2005. godine i koji su pisani u skladu sa praksom Evropskih zemalja i imaju osnovna obeležja ostalih poreskih sistema u Evropi. Ali, već su u 2005. godini promenjeni amandmani, te su 2006. godine pripremljeni potpuno novi zakoni o porezu na dohodak i porezu na promet koji se primenjuju od januara 2007. godine.

Pre donošenja novih poreskih zakona u 2007. godini, tokom 2005. i 2006. godine vođene su rasprave o poreskom sistemu koje su obeležene zahtevima za pojednostavljenjem sistema i efektivnim sniženjem poreskog stope na rad. Među različitim predlozima bio je i flat-tax (sličan slovačkom)¹² s jednom poreskom stopom u sistemima poreza na dohodak, poreza na dobit i poreza dodatnu vrednost. Odbijen je uz snažno protivljenje radničkih sindikata.

U tom periodu (2005-2006) sprovedene su i dodatne reforme na područjima od kojih su najvažnije one koje se odnose na porez na dohodak (uvedena su tri platna razreda i snižene su najviše kamatne stope), porez na dobit (smanjena je poreska stopa, promenjene su poreske olakšice za istraživanje i razvoj) i porez na imovinu, a 2010. godine uveden je porez na motorna vozila i 2011. godine porez na bilans banaka.

Rezultati konačne reforme poreskog sistema Slovenije primenjuje se od 2007. godine, a uključujući poreze koji se primenjuju u većini zemalja: porez na dohodak i porez na dobit, porez na imovinu, PDV, trošarine, porezi koji se odnose na međunarodne poreze i transakcije, porez na dobit od igara na sreću, porez na osiguranje, porez za socijalno osiguranje, nova pravila poreskog postupka, postepeno ukidanje poreza na platnu listu, i nekoliko promena u ostalim porezima (npr. u porezu na nasledstvo).

Slovenija se odlučila postepeno uvođenje reformi uvodeći promene u vidu:

- smanjenje najviše granične stope poreza na dohodak,

¹⁰ Kračun D., 2005, op. cit., str.151.

¹¹ Lavtar R., Reforma javne uprave u Sloveniji 1991-2004., Anali hrvatskog politološkog društva. vol.1, br. 1, Hrvatsko politološko društvo, Zagreb, 2004, str. 271.

¹² Slovačka od 1. januara 2004. godine primenjuju flat-tax u visini od 19% odnosno poreska stopa u primeni poreza na dohodak i poreza na dobit je ujednačena i proporcijalna.

- smanjenje zakonske stope poreza na dobit,
- uvođenje cedularnog oporezivanja dohotka od kapitala, čime je Slovenija učinila prvi korak prema uobičajenoj praksi u EU.

Struktura poreskog sistema pokazuje da je slovenska poreska politika usmerena uglavnom na indirektno oporezivanje.

Slovenija ima decentralizovanu strukturu prikupljanja prihoda, odnosno dva nivoa, od kojih se jedan odnosi na opštinske prihode (211 opština), a drugi na državne prihode. Opštine na osnovu lokalne samouprave stižu i raspoložu prihodima koje ostvaruju od poreza na promet nekretnina, poreza na nasledstva i darova, poreza na dobitke, od igara na sreću, poreza na plovila, i sl., dok su porez na dohodak, PDV, porez na energiju, porez za zaštitu okoline, i sl. prihodi državnog budžeta.

Reformama poreskog sistema definisan je novi poreski sistem koji se može uporediti sa razvijenim zemljama i koji je u skladu sa zahtevima EU.

2. DIREKTNI POREZI

Direktni porezi su porezi koji se direktno nameću poreskom obvezniku i koji se uplaćuju lično ili ih za poreskog obveznika uplaćuje poslodavac¹³, a određuju se u procentu od imovine ili dohotka. Direktni porezi u poreskom sistemu Slovenije obuhvataju:

1. Porez na dobit,
2. Porez na dohodak,
3. Porez na dobitak od igara na sreću,
4. Porez na imovinu.

Porez na dobit je poreski oblik koji je uvršten u poreske sisteme većine savremenih zemalja.¹⁴ Subjekti oporezivanja porezom na dobit nisu fizičke osobe, već pravne, i utvrđuju se na osnovu privredne aktivnosti društva.

Zakon definiše poreskog obveznika kao pravnu osobu koja obavlja poslovnu delatnost i koja ima svoje sedište i mesto stvarne uprave u Sloveniji, ostvaruje profit od poslovanja na području Republike Slovenije, te podleže oporezivanju porezom na dobit. Nerezidenti, odnosno pravne osobe koje nemaju svoje sedište u Sloveniji ili mesto stvarne uprave, podleže oporezivanju porezom na dobit samo ako je izvor prihoda u Sloveniji.

Pravne osobe koje su oslobođene poreza na dobit su neprofitne organizacije, kao što su što su npr. instituti, društva, fondacije, verske zajednice, političke stranke, komore ili sindikati. Takođe, Narodna banka Slovenije ne podleže oporezivanju poreza na dobit.

Poreska osnovica za oporezivanje je dobit, odnosno višak prihoda nad rashodima ostvarenim tokom poslovne godine. Pri utvrđivanju poreske osnovice utvrđuju se prihodi (prihodi od poslovanja, finansijski prihodi i vanredni prihodi) i rashodi (rashodi od poslovanja, finansijski rashodi i vanredni rashodi) koji se prikazuju na računu dobitka i gubitka, odnosno u godišnjem izveštaju u skladu sa računovodstvenim standardima.

Osnovno načelo za priznavanje troškova u poreskoj prijavi je da poreski obveznik može priznati samo one izdatke koji su direktno povezani sa poslovanjem i samo one izdatke koji su direktan uslov za ostvarivanje prihoda. Izdaci koji nisu uslov za sticanje prihoda su troškovi koji nisu direktno povezani sa obavljanjem delatnosti, a nisu posledica obavljanja delatnosti, već su privatne prirode.

Nepriznati troškovi su: prihodi od dividendi i isplate prema udelu u dobiti, rashodi prethodnih poreskih rashoda, troškovi koji se odnose na privatni život članova društva, troškovi prisilne naplate poreza ili drugih davanja, kazne nametnute od strane nadležnih organa, odbitak PDV-a iz prethodnih godina, kamate na poreze, donacije i darovi.

U poreskom sistemu Slovenije amortizacija se definiše kao trošak koji je delimično priznat kao rashod, i obračunava se prema Zakonom utvrđenim amortizacijskim stopama. Iznos amortizacije ne sme prelaziti visinu stope koja bi se dobila primenom linearne metode amortizacije uz maksimalne stope amortizacije.

Poreske olakšice su određene zakonom i odnose se na investiranja u opremu, te različite olakšice za zapošljavanje, olakšice pri plaćanju premija za dodatno penzijsko osiguranje i donacije.

Poreskim olakšicama se smatraju:

- ulaganje u opšte istraživanje i razvoj,
- poreski podsticaj za zapošljavanje osoba sa invaliditetom,
- poreski podsticaj za zapošljavanje za pripravnika,
- poreske olakšice za zapošljavanje se odobravaju i za zapošljavanje osoba koje su mlađe od 26 godina ili starije od 55 godina koje su pre zapošljavanja bile prijavljene kao nezaposlene osobe najmanje šest meseci na Zavodu za zapošljavanje Slovenije,

¹³ Ot K., 2007, op. cit., str. 155.

¹⁴ Jurković P., Javne finansije, Masmedija, Zagreb, 2006, str. 188.

- dodatni poreski podsticaji opravdanih troškova za početna ulaganja i zapošljavanja.¹⁵

Opšta poreska stopa poreza na dobit u 2007. godini iznosila je 23 %, te se kroz godine smanjivala za procentni bod do stope od 20 % koja se primenjivala do stope od 20 % koja se primenjivala do 2012. godine. Promenom Zakona 2012. godine, utvrđena je poreska stopa od 18 %. Porez na dobit od 18 % obračunava se od poreske osnovice koja se utvrđuje kao višak prihoda nad rashodima iskazanim u računu dobitka i gubitka. Posebna stopa od 0 % određena je za investicione fondove, penzijsko fondove, i osiguravajuće kuće koje rade penzijsko i invalidsko osiguranje u skladu sa poreskim zakonom.¹⁶

Prema Zakonu o porezu na dobit na isplate dividendi, kamate i naknade za autorska prava obračunava se i plaća porez po odbitku po stopi od 15 %.

Porez na dohodak definiše se kao direktni porez, tj. kao porez koji se nameće direktno na dohodak osobe koja bi trebala snositi poreski teret. Porez na dohodak jeste, uz porez na promet, jedan od najznačajnijih poreskih oblika svakog savremenog poreskog sistema. Veliko značenje poreza dohodak ogleda se ne samo u njegovoj velikoj finansijskoj izdašnosti nego i u njegovoj upotrebi kao elastičnog i vrlo delotvornog instrumenta ekonomske i socijalne politike. Porez na dohodak najtipičniji je oblik direktnih poreza.

Zakonom o porezu na dohodak uređen je sistem i obaveza plaćanja poreza na dohodak. Porez na dohodak utvrđuje se prema odredbama Zakona koji se primenjuje na dan 1. januara godine za koju se plaća porez na dohodak. Porez na dohodak je prihod državnog budžeta.

Poreski obveznik koji se smatra rezidentom, bez obzira da li je ili nije državljanin Slovenije, je onaj koji ima prebivalište izvan Slovenije ili živi izvan Slovenije zbog zapošljavanja u diplomatskoj misiji, konzulatu ili stalnom predstavništvu Slovenije u EU ili je bio rezident Slovenije u bilo kom periodu u poslednjih godinu dana, a boravi izvan Slovenije zbog zapošljavanja u službama EU. Svaki pojedinac se tretira se tretira kao poseban poreski obveznik i ne oporezuju se kao supružnik ili celina.

Rezident je dužan da plati porez na sve dohotke koji su ostvareni u Republici Sloveniji i na sve dohotke koji su ostvareni izvan Slovenije. Nerezident je dužan da plati porez na sve ostvarene dohotke koje imaju svoj izvor u Sloveniji.¹⁷

Oporezivi dobitak čini sledećih šest kategorija:

- dohodak od nesamostalnog rada i pružanja usluga,
- dohodak od samostalne delatnosti,
- dohodak od poljoprivredne delatnosti i šumarstva,
- dohodak od iznajmljivanja imovine i prenosa vlasništva,
- dohodak od kapitala, i
- ostali dohoci.

Dohotkom se ne smatraju: nasleđe, ostavštine, darovi primljeni od privatne osobe, dobitak od kockanja prema zakonu kojim se uređuju igre na sreću, prihod od osiguranja na temelju bolesti, povreda ili invalidnosti, i dr.¹⁸

Porez na dohodak obračunava se nakon odbitka obaveznih doprinosa za socijalno osiguranje, te se na dobijen iznos primenjuju progresivne poreske stope na temelju ostvarenog prihoda prema 3 poreska razreda (od 16-41 %).

Porez na dohodak od nesamostalnog rada obračunava se zavisno od visine od poreske osnovice, odnosno mesečnog neto oporezivog iznosa. Primer, na neto mesečni prihod u iznosu od npr. 1000 EUR primenivaće se dve poreske stope, odnosno na iznos od 653,38 primenivaće se poreska stopa od 16 %, a na razliku (1000-653,38 = 346,62 EUR) poreska stopa od 27 %. Ako na osnovu navedenih podataka izvršimo obračun dobićemo da visini poreza od nesamostalnog rada na neto mesečni prihod od 1000 EUR iznosi 198,13 dinara (16 % na 653,38 dinara iznosi 104,54 dinara, a 27 % na 346,62 dinara iznosi 93,59 dinara).

Poreska olakšica predstavlja ustupak koji država čini u pogledu poreskog obveznika, poreske osnovice, poreskih stopa ili iznosa poreskih prihoda, sve to u poređenju sa opštim režimom ova četiri elementa koja bi zakonom bio uređen u odsustvu olakšice.

U praksi savremenih poreskih sistema pa tako i u Sloveniji, postoje brojne podsticajne mere kojima se poreski obveznik oslobađa poreske obaveze. Po pravilu, ove mere služe za ostvarivanje ekstrasfiskalnih ciljeva poreza, kao što su privredni rast i anticiklični efekat. Poreske olakšice se po pravilu odnose na:

- odlaganje plaćanja poreza,
- sniženje poreske stope,
- izuzimanje iz dohotka,

¹⁵ Izvor: Zakon o dohotku od pravnih lica (ZDDPO-2), stranica 12303. (Zakon o porezu na dobit)

¹⁶ Izvor: Zakon o dohotku od pravnih lica (ZDDPO-2), stranica 12303. (Zakon o porezu na dobit)

¹⁷ Zakon o dohodnini (ZDoh- 2), stranica 12272. (Zakon o porezu na dohodak)

¹⁸ Zakon o dohodnini (ZDoh- 2), stranica 12272. (Zakon o porezu na dohodak)

- odbijanje od dohotka,
- investicioni poreski krediti.

Visina poreske olakšice zavisi od iznosa primljenog dohotka od nesamostalnog rada. Visina ličnog odbitka svakog pojedinog poreskog obveznika zavisi od vrste i broja ličnih odbitaka.

Što se tiče doprinosa za socijalno osiguranje, oni predstavljaju vrstu direktnih poreza, obaveznih nameta kojima se finansira sistem socijalnog osiguranja građana. Doprinosi se obično ubiraju iz plate (tj. na teret zaposlenog) i na platu (tj. na teret poslodavca). Doprinosi se isplatiatelj automatski uplaćuje na račune fondova pri svakoj uplati plate.

Oporeziva osnovica socijalnog osiguranja je iznos bruto plate, povlastice i naknade troškova vezanih za rad.

Slovenski zakon omogućuje konvencionalne igre na sreću (loto, lutrija, klađenje, i sl.) i posebne igre na sreću (kazino igre: kockanje, stone igre, kartaške igre i sl.). Igre na sreću su Zakonom o kockanju definisane kao igre koje igrači igraju protiv kazina ili jedan protiv drugog u posebnim automatima, kartaškim igrama, klađenjem i sl.¹⁹

Kockanje se može isključivo održavati u kockarnicama i salonima za igru, odnosno mogu ih organizovati društva koja su dobila koncesiju Vlade Republike Slovenije.²⁰ Društva koja organizuju igre na sreću u kockarnicama dužni su da plate naknadu za koncesiju po progresivnim stopama poreza od 5 do 20 %, a sve ostale igre 5 %, a trgovci organizatori posebnih igara na sreću u kockarnicama plaćaju koncesijsku naknadu po stopi od 20 %.

Osnovica za obračun naknade za koncesiju je razlika između doprinosa u igri i dobitka.

Obveznik poreza na dobit od igara na sreću je dobitnik odnosno pobjednik u skladu sa Zakonom kojim se uređuje kockanje i dobijena dobit, te organizator igara na sreću. Porezom na dobitak od igara na sreću se oporezuje svaki dobitak koji je ostvaren od klasičnih igara na sreću (loto, lutrija, bingo, klađenje, i sl.). Prihod od igara na sreću se ne oporezuje u slučaju ako je vrednost nagrade manja od 300 EUR.²¹

Oporeziva poreska osnovica oporezuje se po stopi od 15 %. Porez se nakon obračuna plaća od strane organizatora klasičnih igara na sreću prvog radnog dana nakon ulate dobitka. Organizator igre na sreću mora obračunati porez na dobit u obračun poreza koji se dostavlja poreskoj upravi prvog radnog dana nakon uplate nagrade.

Porez na imovinu je direktni porez kojeg je poreski obveznik dužan da plati na temelju vlasništva nad nekom imovinom, pa se na temelju toga porez na imovinu odnosi na sledeće poreze:

- a) Porez na nasledstvo i darove,
- b) Porez na imovinu:
  1. Porez na korišćenje građevinskog zemljišta,
  2. Porez na imovinu,
- v) Porez na plovila,
- g) Porez na motorna vozila,
- d) Porez na bilans banaka.

Porez na nasledstvo i darove je direktni porez koji se primenjuje za oporezivanje nasledstva ili darova stečenih porodičnim pravima, ugovorima o darovanju, doživotnom uzdržavanju ili testamentom u slučaju smrti.

Porez na nasledstvo ili darove ne plaćaju:

- naslednik ili poklonoprimalac prvog stepena – svi direktni potomci ili bračni drug,
- naslednik koji je živeo sa umrlom osobom ili darovatelj u vanbračnoj zajednici,
- pravna osoba osnovana zakonom za obavljanje verske, filantropse, socijalne i zdravstvene nege, obrazovanja i istraživanja, ali samo ako je to dar ili nasledstvo koje je namenjeno za obavljanje takve delatnosti pravne osobe.²²

Poreski obveznik je dužan da prijavi poresku obavezu nadležnoj poreskoj upravi u roku od 15 dana od primanja dara ili nasledstva (prema odluci o nasledstvu primljenu od suda). Obavezu plaćanja poreza na temelju dostavljenog rešenja, dužan je platiti u roku od 30 dana od dana primanja rešenja.

Porez na imovinu se odnosi na korišćenje građevinskog zemljišta i poreza na imovinu.

Naknada za korišćenje građevinskog zemljišta nije porez, ali je obavezna i regulisana je Zakonom o građevinskom zemljištu. Naknada se plaća na urbanizovano zemljište, zemljište predviđeno za izgradnju zgrada, zemljište koje je usvojeno u prostorni plan, te ostala područja koja su pokrivena vodovodnom i električnom instalacijom.

Porez na imovinu je porez koji se primenjuje na nekretnine kao što su zgrade, apartmani, garaže, prostorije za odmor i rekreaciju.

¹⁹ Zakon o igrama na sreću, br. 470-01/90-2/27 (Zakon o porezu dobitaka od igara na sreću)

²⁰ Zakon o igrama na sreću, br. 470-01/90-2/27 (Zakon o porezu dobitaka od igara na sreću)

²¹ Zakon o igrama na sreću, br. 470-01/90-2/27 (Zakon o porezu dobitaka od igara na sreću)

²² Zakon o porezu na nasledstva i darove, str. 12327

3. INDIREKTNI POREZI

Indirektni porezi su oni porezi kod kojih poreski obveznik i konačni platiša poreza nisu ista osoba već se poreska obaveza prevlađuje na druge. Poreski obveznici indirektnih poreza kroz cenu svojih dobara i usluga prevlađuje teret tih proizvoda na krajnjeg potrošača tj. na građane.

U kategoriju indirektnih poreza ubrajaju se:

1. Porez na dodatnu vrednost (PDV),
2. Trošarine,
3. Porez na usluge od osiguranja,
4. Porez na promet nekretnina,
5. Porez na drumska motorna vozila i
6. Carine.

Porez na dodatnu vrednost je najrasprostranjeniji sistem oporezivanja prometa dobara i usluga, s obzirom da većina zemalja u svetu ima upravu taj poreski oblik u primeni oporezivanja prometa unutar svog poreskog sistema.²³ PDV se ne ubira od osobe koja je poreski obveznik već od osobe koja se smatra krajnjim potrošačem.

Porezom na dodatnu vrednost oporezuje se:

- nabavka robe – prenos prava raspolaganja materijalnom imovinom koja ne mora nužno biti i predmet prenosa vlasništva,
- sticanje dobara unutar EU – pravo raspolaganja robom,
- pružanje usluga – pružanje usluga koje se ne smatraju isporučenim dobrima, a odnose se na prenos imovinskog prava, suzdržavanje od neke radnje, te pružanje usluga,
- uvoz robe – koji znači bilo ulazak robe u EU u skladu sa carinskim propisima, ili uvoz robe iz treće zemlje unutar EU.²⁴

U Republici Sloveniji primenjuju se dve stope PDV-a: osnovna, tj. standardna stopa PDV-a koja iznosi 20 % i niža stopa od 8,5 %. Standardna stopa primenjuje se na sve isporuke dobara i usluga koja nisu navedene kao predmet snižene stope ili izuzeća.

Niže stopa se primenjuje na robu i usluge koje su posebno definisane Zakonom o PDV-u a odnose se na: hranu, žive životinje, biljke i materijale koje su namenjene za pripremu hrane, vodu, lekove, medicinsku opremu, knjige, ulaznice za izložbe, muzeje, i dr.

Svako pravno i fizičko lice mora prijaviti poreskoj upravi da započinje svoju delatnost kao poreski obveznik i podneti zahtev za izdavanje PDV broja. Takođe, poreski obveznik je dužan obavestiti poresku upravu o bilo kakvoj promeni u delatnosti društva ili prestanku poslovanja. Poreski obveznik mora podneti zahtev poreskoj upravi ukoliko želi izaći iz sistema PDV-a, na šta uprava donosi rešenje.

Trošarine (akcize) su poseban oblik poreza na promet i jedan od najstarijih poreskih oblika. Proizvodi koji se oporezuju trošarinama možemo svrstati u sledeće kategorije:

- derivati nafte,
- biogoriva i biotečnosti,
- duvanske prerađevine,
- alkoholna pića,
- kafa.

Trošarinama se oporezuju proizvodi sa neelastičnom potražnjom, a poreski obveznici su proizvođači i uvoznici. Poreska osnovica je određena mernom jedinicom (kg, litar i sl.). Trošarine su vrlo značajan prihod. Na cenu proizvoda se dodaje iznos trošarine, a na taj iznos se onda još obračunava PDV.

Razlozi uvođenja trošarina su fiskalni i nefiskalni. U fiskalne razloge ubraja se izdašnost (veliki prihod državnog proračuna), dok se u nefiskalne razloge ubrajaju progresivnost u poreskom sistemu (veće oporezivanje luksuznih dobara), smanjenje zavisnosti kroz manju potrošnju nekih dobara i ekološki razlozi.

Osnovna obeležja trošarina (akciza) su:

- prevaljivost,
- fiskalna izdašnost,
- pogodnost plaćanja- nevidljivi porez jer su mali iznosi,
- jeftinoća ubiranja,
- stabilni prihod,
- obavezan prihod- tačno određen krug proizvoda na koji se obračunava trošarina,
- istovremena primena trošarine i PDV-a.

²³ „Porez na dodatnu vrednost (PDV) je neto svefazni i li višefazni porez na promet te je u primeni u više od 120 zemalja sveta. U nekim zemljama sveta javlja se pod drugačijem nazivom npr u Velikoj Britaniji, Kanadi, Singapuru i Novom Zelandu poznat je kao porez na dobra i usluge, dok je u Japanu poznat kao porez na konzumiranje.“

²⁴ Zakon o porezu na dodatnu vrednost (ZDDV-1) – Zakon o PDV-u

Trošarine su u Sloveniji uvedene na: duvanske proizvode, alkohol i alkoholne proizvode, energetske proizvode a od 1. marta 2007. godine uvedene su i trošarine na struju. Plaćanje trošarina sprovodi Carinska uprava.

Trošarine se plaćaju na robu proizvedenu u Sloveniji, uvezenu iz trećih zemalja ili kupljenu u drugoj državi članici EU ako su namenjene za potrošnju u Sloveniji. Proizvođač, uvoznik ili trgovac takve robe je obveznik plaćanja trošarine, ali ako roba nije namenjena krajnjoj potrošnji može se staviti u tzv. režim suspenzije, odnosno sistem odloženog plaćanja trošarine. U tom slučaju roba ostaje u nadležnosti nadležnog carinskog organa, a trošarina se plaća kada se napusti sistem odloženog plaćanja trošarine.

Ovlašćeno skladište za robu na koju se obračunava trošarine, ima pravo uspostaviti fizička ili pravna osoba nakon dobijanja dozvole od strane Carinske uprave.

Zakonom su definisane poreske stope trošarina za svaki proizvod, a one se mogu prilagoditi i uzeti u obzir inflaciju i druge promene na tržištu. Trošarina se naplaćuje kada se proizvod koji podleže trošarini primi od drugih država članica EU ili se uveze u Sloveniju iz trećih zemalja.²⁵

Određeni obveznici prema Zakonu o porezu imaju pravo na vraćanje dela trošarine i to za: energetske proizvode za koje se dokaže da su korišćenja kao motorna goriva za radne mašine – imaju pravo vraćanja do 50 % iznosa trošarine za motorna vozila, energetske proizvode koji se koristi u motornim gorivima za poljoprivredu i šumarstvo - imaju pravo vraćanja do 70 % iznosa trošarine za motorna vozila, komercijalnu upotrebu plinskog ulja koja se koristi kao gorivo.

Određeni proizvodi oslobođeni su plaćanja trošarine uključujući i one koje su namenjene izvozu ili one koji se koriste u kontekstu diplomatskih ili konzularnih odnosa.

Korišćenje energenata i električne energije je u nekim slučajevima oslobođeno plaćanja trošarine i to kada se energija koristi kao motorno gorivo u vazдушnom prevozu i pomorskom prometu, te kao gorivo za ribolov, osim ako se koristi u privatne svrhe.

Alkohol i alkoholna pića su izuzeta plaćanja trošarina koja se koriste kao sirovina u proizvodnji lekova ili proizvodnji hrane, ne prehrambenih proizvoda i bezalkoholnih pića.

Obveznik poreza na usluge osiguranja je osiguravajuće društvo ili druga pravna osoba koja se bavi poslovima osiguranja u Republici Sloveniji.²⁶ Poreski obveznik poreza na osiguranje podnosi poreskoj upravi poresku prijavu u roku od 15 dana od dana u mesecu u kojem je zaključen ugovor o osiguranju.

Osnovica za obračun poreza je premija ili doprinos koji se plaća na temelju zaključenog ugovora o osiguranju.

Iznos poreza obračunava se po stopi od 6,5 % od poreske osnovice. Porez na usluge osiguranja se ne plaća: obavezne doprinose za penzijsko, invalidsko i zdravstveno osiguranje, osiguranje imovine i životno osiguranje gde osiguravajući odnos nije kraći od 10 god, osiguranje koje pokriva rizike izvan teritorije Republike Slovenije, i reosiguranje.

Pod nekretninama se podrazumevaju svi oni objekti koji ne mogu menjati svoj položaj u prostoru, a da se pri tom ne promeni struktura. To obuhvata, na prvom mestu, zemljište i sve ono što se na njemu i u njemu nalazi:

- zgrade,
- tuneli,
- mostovi,
- drveće i durgo bilje itd.

Porez na promet nekretnina je porez koji se ubira na osnovu korišćenja ili vlasništva nad nekretninama.

Porezom na promet nekretnina se plaća na promet nekretnina i amortizacionog troška prenosa ili iznajmljivanje zgrade.

Porez se plaća po stopi od 2 % poreske osnovice. Poreska obaveza nastaje na dan sklapanja ugovora prema kojem se prenosi vlasništvo.

Poreski obveznik prometa na nekretnine je prodavac nekretnina, a poreska osnovica utvrđuje se na osnovu prodajne cene nekretnina. Ako je prodajna cena niža od opšte tržišne vrednosti nekretnine za više od 20 %, poreska osnovica iznosi 80 % opšte tržišne vrednosti imovine.

Poreski obveznik mora podneti prijavu u roku od 15 dana od dana nastanka poreske obaveze poreskoj upravi prema području gde se nekretnina nalazi. Poreska uprava u roku do 30 dana od dana podnošenja prijave donosi rešenje, a poreski obveznik je dužan da plati porez u roku od 30 dana od dana prijema rešenja.

Prema Zakonu o porezu na motorna vozila, porez na motorna vozila je porez koji se plaća na motorna vozila koja se koriste na području Republike Slovenije prema različitim kriterijumima.

²⁵ http://www.carina.gov.si/si/novosti/sektor_za_trosarine

²⁶ http://www.durs.gov.si/si/davki_predpisi_in_pojasnila/davek_od_prometa_zavoralovnih_poslov_pojasnila/

Poreska osnovica poreza na motorna vozila je prodajna cena svakog motornog vozila bez PDV-a. Ako prodajna cena ne odgovara vrednosti motornog vozila, poreska osnovica se utvrđuje prema tržišnoj vrednosti motornog vozila od strane poreske uprave

Carina je porez na uvezenu robu i kao takva važna je u spoljnotrgovinskoj razmeni. Slovenija je, kao država članica EU, preuzela zajedničko carinsko zakonodavstvo EU. EU je organizovana carinska unija i stoga je to prostor bez unutrašnjih carina, pa se carina odnosi na uvoz od trećih zemalja.

Od trenutka ulaska u carinsko područje Unije, roba je pod carinskim nadzorom i može biti podvrgnuta pregledu carinskih organa. Carinjene robe može se ostvariti u pojasu na graničnom prelazu, ali i nakon ulaska i podnošenja carinskih deklaracija u postupku carinskog tranzita u carinskom području Unije.²⁷

Nakon ulaska robe u područje Unije, izdaje se izjava za neki od sledećih carinskih postupaka:

- puštanje u promet,
- tranzit,
- carinsko skladištenje,
- unutrašnju obradu,
- prerada pod carinskim nadzorom,
- privremeni uvoz robe.²⁸

ZAKLJUČAK

Slovenija se do 90-ih godina smatrala jednom od najstabilnijih, najsigurnijih i najrazvijenijih zemalja kada je proglašenjem nezavisnosti, 1991.godine, izgubila veliki deo tržišta, a time i narušila svoju veliku privrednu sliku. Ulaskom u EU počinje razdoblje napretka i stabilnosti koje ne traje dugo, pa je već 2009. godine započelo razdoblje recesije i krize.

Slovenija je proglašenjem nezavisnosti, sprovela reformu poreskog sistema, a kasnije, nakon ulaska u EU, uspostavljen je poreski sistem koji se može porediti sa razvijenim zemljama i koji je usklađen sa zahtevima EU.

Kao i većina zemalja, poreski sistem temelji na dve osnovne vrste poreza: direktni i indirektni.

U Slovenačkom poreskom sistemu najzdašniji su porezi na dobra i usluge, a obuhvataju prihode od opšteg poreza na promet, trošarina(akciza) i ostalih poreza na robe i usluge. Porezi na dobra i usluge odnose se na 39,75 % prihoda od poreza u Sloveniji, pa je tako njihovim prikupljanjem 2013. godine ostvaren ukupni prihod od 5,02 mlrd EUR-a. Nakon njih, slede prihodi od doprinosa za socijalno osiguranje, prihodi od poreza na dohodak i poreza na dobit. Najmanje prihoda se ubira od poreza na plate i radnu snagu, poreza na imovinu, te ostalih poreza. Ukupan iznos prikupljenih prihoda od poreza za 2013. godinu iznosi 12,64 mlrd EUR-a.

Prikupljene prihode Slovenija koristi za finansiranje različitih vrsta rashoda. Rashod na koji se troši najviše sredstava je obrazovanje, na koje je 2013. godine utrošeno ukupno 1,9 mlrd EUR-a, i oni su u konstantnom porastu od 2002. godine. Rashodi za zdravstvo sledeća su najzastupljenija vrsta rashoda. U 2013. godini iznosili su 1,2 mlrd EUR-a, koji su kao i rashodi za obrazovanje u konstantnom porastu.

Najmanje zastupljeni rashodi odnose se na unapređenje stanovanja i zajednice, kao i zaštitu životne sredine. Međutim, ovim rashodima se posvećuje velika pažnja, tj. navedeni rashodi su u najvećem porastu, pa su tako u periodu od 2010. do 2013.godine porasli sa 65,3 mil EUR-a na 138,6 mil EUR-a.

Navedeni i analizirani porezi važan su izvor prihoda u Sloveniji, te se na njima temelji velika važnost za razvoj Slovenačke privrede koja se trenutno nalazi na silaznoj putanji.

LITERATURA

1. European Commission, Taxation trends in the Europe, European Commission Union, European Union, Bruxelles, 2012
2. Jelčić B., Javne finansije, Informator, Zagreb, 1997
3. Ot K., Javne finansije u Hrvatskoj, Institut za javne finansije, Zagreb, 2007
4. Kračun D., Tranzicija, stabilizacija i ekonomski rast: iskustvo Slovenije, Ekonomski pregled, vol.56, br.3, Hrvatsko društvo ekonomista, Ekonomski institut Zagreb, 2005
5. Lavtar R., Reforma javne uprave u Sloveniji 1991-2004., Anali hrvatskog politološkog društva. vol.1, br. 1, Hrvatsko politološko društvo, Zagreb, 2004

²⁷ <http://www.carina.gov.si/>

²⁸ <http://www.carina.gov.si/>

6. Jurković P., Javne finansije, Masmedija, Zagreb, 2006
7. Zakon o dohodnini (ZDoh- 2), stranica 12272. (Zakon o porezu na dohodak)
8. Zakon o igrama na sreću, br. 470-01/90-2/27 (Zakon o porezu dobitaka od igara na sreću)
9. Zakon o porezu na dodatnu vrednost (ZDDV-1) – Zakon o PDV-u
10. www.sistory.si/hta/tranzicija/index-vpni.php?d=makroekonomska-podoba-Slovenije-1990-2004-html
11. www.vlada.si/o_sloveniji/gospodarstvo/
12. www.durs.gov.si/si/
13. <http://www.carina.gov.si/>

Miroslav Janjušević²⁹

Abstract

Taxes are an extremely important source of government revenue and the modern state. Although actually obligation, therefore, considered a negative phenomenon, are necessary and possible to work and the existence of any state of the economy. Changes in the tax system most likely to cause reactions such as protest or protests which further complicates the task of each country has to make the right decisions on taxes to be applied, the amount of tax obligations, the basis for taxation, and other important aspects of tax policy.

Keywords: tax, tax system, the Republic of Slovenia.

---

²⁹ Miroslav Janjušević, master student of Public finances, University of Defense, Generala Pavla Jurišića Šturma no. 33, Belgrade, Serbia